

”Vi er ikke herrer over jeres tro,
men medarbejdere på jeres glæde.” (2 Kor 1,24)

Tilsyn og åndelig vejledning i Evangelisk Luthersk Netværk

Nedenstående rummer nogle principielle overvejelser omkring tilsyn og åndelig vejledning ud fra Bibelen og kirkens hidtidige praksis. Det danner grundlag for ELN's tilbud herom til frimenigheder, valgmenigheder og præster og menighedsgrupper i Folkekirken. Over for frimenigheder får det karakter af egentlig tilsyn, mens det over for menigheder i Folkekirken, som er underlagt et biskoppeligt tilsyn, har karakter af åndelig vejledning. I det følgende er begge former tænkt med ind, også der hvor der i nogle tilfælde kun tales om tilsyn eller i andre tilfælde kun tales om vejledning.

I. Hvorfor tilsyn/åndelig vejledning?

Menigheden er pilgrimsfolket på vandring gennem verden mod det himmelske mål. På den vandring har menigheden brug for at »få besøg« og blive »set til« af en tilsynsmand / vejleder. Det er vigtigt for at:

- fastholde en menighed på den sunde lære, den apostolske tro,
- bevare kirkens enhed (Ef 4,1-6),
- formane og opmuntre til kristen tro, lære og levevis (Ef 4,7-16),
- værne mod vranglære (1 Tim 4,1-7),
- inspirere til autentisk menighedsliv,
- menighederne, der er med i ordningen, indgår i et fællesskab med andre menigheder.

II. Nyt behov for tilsyn/åndelig vejledning

I dag vokser behovet for tilsyn / åndelig vejledning fra græsrodsniveau. Det skyldes flere forhold:

- Nogle steder fungerer den åndelige side af det folkekirkelige tilsyn ikke i praksis, og nogle biskopper vejleder i visse spørgsmål imod Guds ord. Mistilliden til biskoppernes udøvelse af det åndelige tilsyn er derfor ofte stor.
- Gennem at gå ind under tilsyn / åndelig vejledning ønsker man at tage et medansvar for, at lokale menigheder ikke bliver isolerede øer, men blive en del af et fællesskab af menigheder.
- Mange menigheder og præster oplever et positivt behov for ledelse, vejledning, støtte, opmuntring dels for ikke at blive opslugt af falsk lære og miste profil, dels for at blive klædt på til og få udviklet sin tjeneste som en autentisk ordets tjeneste i Åndens kraft.
- Mange lutherske kristne indretter sig i frimenigheder, husmenigheder og lignende. Gennem ELN ønsker vi at tilbyde disse menigheder en mulighed for tilsyn. De første skridt blev taget, da nogle nyere valgmenigheder ved siden af det formelle biskoppelige tilsyn skabte sig en åndelig vejlederordning, ligesom Dansk Oase også rummer et netværk for præster og menigheder. Her er allerede gjort nogle erfaringer, som vi i ELN kan have glæde af og bygge videre på.

III. Hvad er tilsyn/åndelig vejledning?

At der i samfundet og kirken er nogle, der fører tilsyn med andre, er en ganske naturlig sag. Ordet tilsyn bruges faktisk også inden for det offentlige, hvor der f.eks. føres tilsyn med fødevarer, arbejdsmiljø, data og finanser.

I det gamle Israel var der indsat tilsynsmænd over folket og Israels stammer. Deres opgave var at organisere og lede folket (f.eks. 4 Mos 11,16; 5 Mos 1,15; 16,18; Jos 1,10). I Det nye Testamente er der ikke udviklet en egentlig lære om tilsyn, men der er tale om en begyndende praksis, som siden har inspireret tilsynet i den kristne kirke.

Det er først og fremmest Gud, der fører tilsyn, men Gud har for skik at anvende mennesker. I første omgang var det Kristi apostle og siden i deres sted de ordets tjenere, som Paulus og Titus indsatte til at varetage tilsynsopgaven.

Nogle nøglesteder om tilsynets teologi, tankegang og begyndende praksis:

- 1 Pet 2,25: Jesus selv er vores sjæles hyrde og tilsynsmand (egentligt: »episkopos«). Kristus er den egentlige tilsynsmand, fra hvem tilsynsmanden i menigheden kommer til menigheden (jf. formaningen til hyrderne for Guds hjord i 1 Pet 5,2-4, hvor der tales om Kristus som »overhyrden« (DO 1948), »hyrden over alle hyrder« (DO 1992).
- ApG 20,28ff.: Paulus' tale til de ældste i Milet, som han kalder for tilsynsmænd. Helligånden har sat dem til at være det, for at de skal være hyrder for Guds kirke. De skal tage vare både på sig selv og på Guds hjord. De skal være på vagt, fordi der vil komme glubske ulve og fremstå mænd, der fører falsk tale. Paulus overgiver dem »til Gud og til hans nådes ord, som formår at opbygge og give arven til alle dem, der er helliget.« (Ap G 20,32).
- Fil 1,1: Paulus adresserer bl.a. Filipperbrevet til »tilsynsmænd og menighedstjenere«.
- 1 Tim 3,1-7: Paulus vejleder Timotheus i, hvilke krav der må stilles til tilsynsmænd. Tjenesten som tilsynsmand kaldes for et »vigtigt arbejde«.
- 1 Tim 4,16: Timotheus, der selv er tilsynsmand, formaner til at give »agt på sig selv«, så han gennem sin tjeneste må blive til frelse både for sig selv og for dem, der hører på ham (jf. Ap G 20,28).
- Tit 1,5-9: Også Titus vejleder Paulus i, hvilke krav han må stille til dem, der kaldes som tilsynsmænd, ligesom tilsynsmandens opgaver beskrives: »holde fast ved lærens troværdige ord«, »formane med den sunde lære« og »gendrive dem, der siger imod«.
- Betydningen af det græske ord for tilsynsmand, episkopos, er: en vogter, en, der værner om og beskytter, en leder.
- Mere generelt kan der henvises til »besøgs«-teksterne: Luk 1,68; 1,78; 7,16. På samme måde tog apostlene på besøg hos menighederne. Se bl.a.: Ap G 15,36; Hebr 13,23. Denne forståelse er bærende for et tilsyn. Tilsynsmanden er en, der kommer på besøg fra Kristus til menigheden; Gud besøger sit folk også gennem tilsynsmandens besøg.
- Der kan også henvises til »se til«-teksterne bl.a.: Mark 8,15; Luk 11,35; 12,15; 1 Kor 3,10; Ef 5,15; Hebr 3,12. En tilsynsmand er en, der hjælper menigheden og dens præst/leder til at »tilse« livet med Gud.
- Brevene i Det nye Testamente kan i sig selv læses under synsvinklen: hyrdebrev til menighederne, tilsynsmandens vejledning. Brevenes forfattere udfører med deres breve en tilsynsfunktion.

IV. Evangelisk-luthersk tænkning om tilsyn

I kirker med episkopal struktur – hvilket gælder langt de fleste kirker – er tilsynet for præster og menigheder henlagt til biskoppens embedsområde. Der er tale om et juridisk-teologisk-åndeligt tilsyn med magtbeføjelser. Nedenfor citeres noget af bispevielsesritualets ord i folkekirken, fordi det viser, hvordan den lutherske, danske folkekirke efter sit ritual tænker om tilsynsopgaven.

Ordinators formaning til den nye biskop:

»Du har nu hørt, hvorledes Herren har indstiftet ordets tjeneste og ved sine apostle vidnet om dens nødvendighed for hans kirke på jorden. Når nu Herren stadig betror dig denne hellige tjeneste (*alts præstetjenesten*) og desuden sætter dig til øve en tilsynsgerning (*det nye som lægges til hans præstevielse ved bispevielsen*), så vil han, at du skal være årvågen i dit kald og agte vel på dig selv og de menigheder, som er betroet dig, vandre i troskab for hans åsyn som en ret Herrens tjener, holde fast ved den sunde lære, som findes i de profetiske og apostolske skrifter og er bevidnet i vor kirkes symbolske bøger (*alts Bibelen og bekendelsen*), og i alle måder tager vare på din tjeneste, ikke efter personsanseelse, men med retsind, Guds navn til ære og hans menighed til opbyggelse. Vær en støtte for præster og menigheder i dit stift, styrk de svage, opsøg de vildfarne, vær barmhjertige uden at tåle det onde, irettesæt uden at glemme barmhjertigheden. Og når verden foragter evangeliet, skal det være din trøst, at det er Guds gerning, du øver, ikke din egen, og at vor herre Jesus Kristus har lovet at være med sin menighed alle dage indtil verdens ende, så hans tjenere kan røgte deres kald frimodigt og fuldende løbet med glæde. Lover du mig da for Guds åsyn, at du således trofast og retsindigt efter den nåde, Gud vil give dig, vil varetage den tilsynsgerning, du er valgt og kaldet til?«

Bønnen for den nye biskop:

»... Giv ham din Helligånd til at varetage sin gerning til dit navns ære, så han holder fast ved dit hellige evangelium og prædiker din Søn, Jesus Kristus, den korsfæstede og opstandne, som vor eneste salighed.

Styrk ham til trofast at føre tilsyn med menighederne, at vejlede de rådvilde og trøste de bange, undervise og irettesætte og med Guds ords sandhed modstå al vildfarelse, og lad dit hellige evangelium hos os forblive rent og ret, så vi som en salig frugt deraf må få det evige liv, ved din Søn, Jesus Kristus, vort Herre«.

Op gennem historien er tilsynet ofte blev varetaget gennem egentlige visitatser (besøg), hyrdebrev, vejledning på skrift eller mundtligt ved henvendelse og i forbindelse med klagesager og egentlige konflikter, jf. Peder Palladius visitatsbog. Visitatsordningen er i praksis gået af brug i den danske folkekirke. Dog forsøger enkelte af biskopperne at genoplive den og give den en mere moderne form.

I kirker uden biskopper har man, hvis der har været et tilsyn, selv varetaget det på forskellige måder.

